

استانداردسازی ابزار اندازه‌گیری باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش

حسین کردلو*، علیرضا الهی**، عباس خدایاری***

* کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی

** استادیار دانشگاه خوارزمی

*** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۵/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۳/۱۸

چکیده

این مطالعه به منظور استانداردسازی ابزار سنجش باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش انجام شد. پس از اخذ مجوز از صاحب پرسش‌نامه (پیون، ۲۰۰۶)، پژوهش با استفاده از روش سه‌مرحله‌ای ترجمه و در مطالعه‌ای مقدماتی اجرا شد. جامعه آماری پژوهش تماشاگران حاضر در استادیوم آزادی بودند. نمونه آماری به صورت تصادفی ($n=342$) انتخاب شد. ابزار اندازه‌گیری شامل ۲۷ سؤال در قالب هفت مؤلفه باور (اقتصادی‌بودن، اطلاعات محصول، خوشایندبودن، نامفهوم‌بودن، مادی‌گرایی، تصویر و نقش اجتماعی، آزاددهنده‌بودن) با استفاده از روش امتیازگذاری پنج ارزشی لیکرت تحت ارزیابی قرار گرفت. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی از نظر صاحب‌نظران بازاریابی ورزشی استفاده شد. جهت تعیین روایی سازه ابزار از روش تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل استفاده شد. تحلیل روایی سازه ابزار نشان داد گویه‌های پرسش‌نامه از بار عاملی مناسبی برخوردارند. نتایج نشان داد شاخص‌های مدل از برازش خوبی برخوردار است؛ به‌طوری‌که $\chi^2/df=2/45$ ، $AGFI=0/95$ ، $GFI=0/94$ ، $RMSEA=0/065$ حاکی از تأیید شاخص‌ها است. نتایج نشان داد ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی هفت مؤلفه باور در حد مقبولی است. با توجه به تأیید ابزار مذکور در این مطالعه، محققان آتی می‌توانند از ابزار حاضر جهت تعیین میزان باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش استفاده کنند.

واژه‌های کلیدی: ابزار اندازه‌گیری، روایی و پایایی، باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش، تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، استانداردسازی.

مقدمه

مسئله کار و اشتغال از اوایل تاریخ در زندگی بشر وجود داشته است. این موضوع به تدریج به صورت فعالیت‌های اقتصادی درآمد و تغییر و تحولاتی را در زندگی اجتماعی و اقتصادی افراد ایجاد کرده است. یکی از فعالیت‌های اقتصادی انسان پدیده تبلیغات است. تبلیغات یکی از مهم‌ترین عناصر بازاریابی نوین محور اصلی جهت‌دادن به باورها، نگرش و انتظارات مشتریان و در نهایت بروز واکنشی رفتاری است که خرید محصول نتیجه آن است (۱). تبلیغات به عنوان ابزار مهم و قدرتمند ارتباطی برای ترویج محصولات و به منظور دستیابی به اهداف سازمان‌ها از جمله افزایش فروش یا تقویت نام تجاری استفاده می‌شود. از نظر تاریخی موضوع نگرش به تبلیغات در تحقیق بویور و گریسر ریشه دارد. آنها نشان دادند نگرش به تبلیغات به طور کلی شامل دو بعد «باور اقتصادی و تأثیرات اجتماعی» است و به طور معمول نگرش‌ها براساس باورهای مشتریان و با توجه به تأثیر اجتماعی و اقتصادی شکل می‌گیرند (۲).

از سوی دیگر، در طول چند دهه اخیر، رشد صنعت ورزش باعث افزایش تبلیغات از طریق ورزش شده است. از مهم‌ترین مؤثرترین عناصری که پیوند ورزش و اقتصاد را به صورتی کارآمد درآورده است موضوع تبلیغات است (۳). رشد صنعت ورزش باعث شده که شرکت‌ها و سازمان‌ها با تبلیغات از طریق ورزش بخشی از اهداف تجاری خود را محقق سازند. تأثیر بر رفتار مصرف‌کننده در انتخاب و خرید کالاها و خدمات عامل مهمی برای شرکت‌های بزرگ محسوب می‌شود. به همین دلیل طی سال‌های اخیر تبلیغات با استفاده از ورزش به دلیل محبوبیت صحنه‌های ورزشی عمومیت بیشتری یافته است (۴).

در تبلیغات با استفاده از ورزش دو مبحث اساسی مدنظر است: تبلیغات ورزشی و تبلیغات از طریق ورزش. تبلیغات ورزشی هنگامی رخ می‌دهد که یک نهاد ورزشی تصمیم به معرفی محصولات و خدمات خود از طریق ورزش می‌گیرد. از سوی دیگر، تبلیغات از طریق ورزش هنگامی است که سازمان‌های غیرورزشی تصمیم به استفاده از ورزش برای فروش محصولات و خدمات خود می‌گیرند. دلایل متعددی برای اهمیت تبلیغات از طریق ورزش بیان شده است که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد:

میزان آگاهی مردم از یک نشان تجاری جدید، تعداد پیام‌دهی، پوشش رسانه‌ای گسترده و متعدد، حرکت و پویایی در تبلیغات از طریق ورزش، مانند حضور در اجتماعات عظیم مردمی (استادیوم‌ها) (۱). کیم بیان می‌کند با نگاه به تحقیقات بازاریابان ورزشی می‌توان دریافت که این تحقیقات توانسته است مصرف‌کنندگان یا مشتریان کالاها یا خدمات ورزشی را به گروه‌های مختلفی تقسیم کند. یکی از منحصربه‌فردترین گروه‌های شناخته‌شده تماشاگران ورزشی هستند که رفتار آنها با مصرف‌کنندگان دیگر متفاوت است (۵). شمار زیاد تماشاگران برنامه‌های ورزشی، خوانندگان نشریات ورزشی و حضور پرتعداد تماشاگران در میدان‌های ورزشی باعث به وجود آمدن بستری مناسب برای سازمان‌ها و شرکت‌ها شده است تا از طریق ورزش کالاها و محصولات خود را به این دسته از افراد معرفی کنند (۶). نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که تماشای رقابت‌های ورزشی از یک سرگرمی موقتی به یکی از بخش‌های اصلی فرهنگی در جهان تبدیل شده که در آن مشتریان و سوداگران میزان درخور توجهی پول صرف می‌کنند (۷). تبلیغات از طریق ورزش شامل انواع مختلفی مانند تبلیغات داخل استادیوم، تبلیغات روی تجهیزات ورزشی و آگهی‌های تبلیغاتی است. تبلیغات آرم یا نشان‌های تجاری روی پیراهن‌ها، تجهیزات ورزشی و محیط ورزشی و تبلیغات مجازی که در زمان پخش رویدادهای ورزشی انجام می‌شود، از جمله تبلیغاتی هستند که از طریق ورزش انجام می‌شوند (۸). نظر به اهمیت موضوع، پژوهش‌هایی در دو دهه اخیر به موضوع تبلیغات از طریق ورزش پرداخته‌اند (۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲). از تأثیرگذارترین پژوهش‌هایی که در زمینه تبلیغات از طریق ورزش انجام شده است، می‌توان به پژوهش پیون اشاره داشت. او در مطالعه خود با عنوان «مدل پیشنهادی نگرش به تبلیغات از طریق ورزش» به ساخت ابزاری برای سنجش نگرش به تبلیغات از طریق ورزش پرداخت و با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی آن را تحت ارزیابی قرار داد (۸). ابزار اعتباریابی شده در مطالعه حاضر نیز ابزار پیشنهادی پیون (۲۰۰۶) است.

با مطالعه پژوهش‌های حوزه‌های مختلف علمی-ورزشی و غیرورزشی می‌توان دریافت که یکی از نیازهای اساسی این پژوهش‌ها، داشتن ابزاری با روایی و پایایی کافی است. ضمن اینکه در بسیاری از پژوهش‌ها نیز طراحی و اعتباریابی ابزار لازم جهت اندازه‌گیری متغیرهای مختلف به یک معضل مبدل شده است. در نظر گرفتن این نکته که سرانجام و غایت یک پژوهش علمی دستیابی به اطلاعات درست و صحیح خواهد بود، می‌تواند اهمیت زیاد به کارگیری ابزار معتبر اندازه‌گیری داده‌ها را نشان دهد (۱۳، ۱۴). اهمیت موضوع تبلیغات از طریق ورزش و هزینه‌های هنگفت صرف‌شده در این زمینه جزء دلایلی هستند که اهمیت ارزیابی میزان و نوع باور افراد به تبلیغات از طریق ورزش را اثبات می‌کند. بنابراین وجود ابزاری معتبر و پایا جهت بررسی نگرش افراد به تبلیغات

از طریق ورزش در ایران احساس می‌شود. کمبود ابزاری که بتواند از نظر خصوصیات روان‌سنجی (روایی و پایایی) مناسب و پذیرفتنی باشد نگارندگان را بر آن داشت که با هدف اعتباریابی ابزار باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش (پیون، ۲۰۰۶) و بهره‌گیری از آن در ورزش ایران به انجام مطالعه حاضر اهتمام ورزند. به نظر می‌رسد نتایج و اطلاعات حاصل از پژوهش‌های بازاریابی و تبلیغات در بخش خدمات و به طور اخص درباره تماشاگران، طیف گسترده‌ای از نهادها و سازمان‌های خصوصی و دولتی، ورزشی و غیرورزشی را صاحب نفع خواهد ساخت.

روش‌شناسی تحقیق

در این تحقیق تلاش شد تا از طریق تحلیل عاملی تأییدی (CFA)^۱ و نیز مدل معادلات ساختاری (SEM)^۲ ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش تحت بررسی قرار گیرد. جامعه آماری پژوهش را تماشاگران لیگ برتر فوتبال ایران تشکیل دادند. به این منظور تماشاگرانی که برای دیدن مسابقات لیگ برتر در استادیوم آزادی تهران حضور می‌یافتند نمونه هدف‌دار در نظر گرفته شدند. دلیل انتخاب تماشاگران استادیوم آزادی به‌عنوان نمونه هدف‌دار این بود که اولاً تبلیغات در این استادیوم نسبت به دیگر استادیوم‌ها حرفه‌ای‌تر انجام می‌شود؛ ثانیاً اکثر مسابقات این استادیوم به صورت مستقیم در تلویزیون نیز نمایش داده می‌شود. پس تبلیغات موجود در استادیوم آزادی تهران هم برای تماشاگران حاضر در استادیوم و هم برای بینندگان خانگی قابل مشاهده‌تر است و در نتیجه ارزیابی آن نیز واقعی‌تر خواهد بود. نمونه آماری تحقیق در روش تحلیل عاملی تأییدی با توجه به تعداد متغیرها و سؤالات تعیین می‌شود. توصیه شده است نمونه آماری بین ۵ تا ۱۰ برابر تعداد سؤال‌های پرسش‌نامه باشد (۱۶، ۱۵). پرسش‌نامه شامل ۲۷ سؤال بود، این حال ۳۴۲ تماشاگر به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند. به‌طوری‌که از ده برابر تعداد سؤالات ابزار باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش کمتر نبودند (۱۶، ۱۷). درخصوص گردآوری داده‌ها با استفاده از ابزار پیون (۲۰۰۶) مراحل طی شد: ابتدا اصل نسخه پرسش‌نامه نگرش به تبلیغات از طریق ورزش به صورت مکاتبه‌ای (پست الکترونیک) با پیون تهیه و مجوز کتبی استفاده از آن نیز اخذ شد. به منظور ترجمه پرسش‌نامه از روش سه مرحله‌ای ترجمه بلاسکو و بارنینگام استفاده شد (۹). سپس پرسش‌نامه فارسی تهیه‌شده به منظور تعیین روایی صوری و محتوایی برای جمعی از صاحب‌نظران ارسال شد. صاحب‌نظران شامل استادان مدیریت ورزشی بودند که در زمینه بازاریابی ورزشی تخصص ویژه داشتند ($n=15$). جهت بررسی روایی سازه پرسش‌نامه از تحلیل عاملی تأییدی و نرم‌افزار LISREL استفاده شد. به منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از نسخه ایرانی ابزار (۲۷سؤالی) استفاده شد که تشکیل‌دهنده هفت مؤلفه باور بود. در جدول ۱ هفت مؤلفه پرسش‌نامه توضیح داده شده است.

جدول ۱. تعریف مؤلفه‌های هفت گانه ابزار اندازه‌گیری باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش

شماره	مؤلفه	مفهوم
۱	اطلاعات محصول	نحوه انتقال اطلاعات درباره محصول تبلیغ شده به مشتریان از طریق ورزش را نشان می‌دهد.
۲	اقتصادی بودن	تبلیغات چگونه باعث رقابت و کاهش قیمت‌ها و افزایش کیفیت محصولات و خدمات می‌شود.
۳	خوشایند بودن	تبلیغات تا چه اندازه در افراد احساس خوشی و لذت ایجاد می‌کند.
۴	کذب بودن	اطلاعاتی که تبلیغات از طریق ورزش به مشتریان ارائه می‌دهد تا چه اندازه کذب و نامفهوم است.
۵	آزاردهنده بودن	تبلیغات تا چه اندازه باعث احساس رنجش و آزدگی افراد می‌شود.
۶	تصویر اجتماعی	تبلیغات تا چه حد بیانگر نحوه نشان دادن تصویر یک محصول یا خدمات جدید به مشتریان است.
۷	مادی‌گرایی	تبلیغات تا چه اندازه باعث می‌شود افراد محصولات و خدماتی را تهیه کنند که به آن نیازی ندارند.

یافته‌ها

همان‌طور که در جدول ۲ نیز نشان داده شده است، حجم بیشتری از افراد (حدود ۶۲ درصد) بین ۲۱ تا ۳۰ سال داشتند. طبق اطلاعات جدول ۲ حدود ۵۷ درصد از افراد تحصیلات دانشگاهی داشتند و با توجه به اطلاعات موجود حدود ۴۰ درصد افراد دانشجو بوده‌اند.

جدول ۲. مشخصات فردی جامعه تحت بررسی

سن			تحصیلات			شغل		
دامنه	درصد	N	نوع	درصد	N	نوع	درصد	N
زیر ۲۰ سال	۱۹/۳	۶۶	زیر دیپلم	۴/۱	۱۴	کارمند	۱۶/۴	۵۶
۲۱ تا ۳۰ سال	۶۲/۲	۲۱۴	دیپلم	۳۸	۱۳۰	کارگر	۷/۶	۲۶
۳۱ تا ۴۰ سال	۱۱/۷	۴۰	فوق دیپلم	۱۰/۲	۳۵	دانشجو	۴۰/۱	۱۳۷
بالای ۴۱ سال	۶/۴	۲۲	لیسانس	۴۵	۱۵۴	آزاد	۲۳/۷	۸۱
			بالتر از لیسانس	۲/۶	۹	بیکار	۳/۵	۱۲
						نظامی	۵/۳	۱۸
						سایر	۳/۵	۱۲

جدول ۳. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب پایایی مؤلفه های باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش

شاخص	تعداد متغیرها	میانگین	انحراف معیار	ضریب آلفای کرونباخ	ضریب پایایی ترکیبی (CR)
اطلاعات محصول	۵	۲/۲۴۵۶	۰/۵۹۱۶	۰/۷۲۹	۰/۸۱۱
اقتصادی بودن	۴	۲/۳۰۴۱	۰/۶۰۳۹	۰/۷۱۱	۰/۸۰۲
خوشایند بودن	۳	۲/۳۰۹	۰/۵۳۳۷	۰/۷۲۰	۰/۸۰۷
نامفهوم/کذب بودن	۳	۱/۸۵۰	۰/۶۰۱۵	۰/۷۰۰	۰/۷۸
آزاددهنده بودن	۲	۱/۸۳۶	۰/۶۸۶۷	۰/۷۰۰	۰/۷۹
تصویر نقش اجتماعی	۵	۲/۲۴۲	۰/۵۴۳۸	۰/۷۳۰	۰/۸۱۲
مادی گرایی	۴	۲/۰۳۸	۰/۴۷۳۶	۰/۷۲۵	۰/۸۰۹
کل مقیاس	۲۷	۲/۱۱۷۸	۰/۵۷۶۴	۰/۸۵۱	۰/۹۱

همان طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، ابزار سنجش باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش دارای هفت بعد باور بود. ضریب آلفای کرونباخ به منظور تعیین ثبات درونی کل ابزار تحقیق استفاده شده برابر ۰/۸۵۱ و ضریب پایایی ترکیبی کل ابزار برابر با ۰/۹۱ به دست آمد. با وجود این ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی برای هر عامل نیز جداگانه محاسبه شد؛ به گونه ای که مقدار آلفای کرونباخ هریک از عوامل از ۰/۷۰ تا ۰/۷۳ و مقدار پایایی ترکیبی عوامل نیز بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۱ به دست آمد. این ضرایب نشان دهنده مقادیر پذیرفتنی برای پایایی کل مقیاس و نیز عوامل تشکیل دهنده آن است.

گفتنی است چهار مؤلفه اطلاعات محصول، اقتصادی بودن، خوشایند و لذت بخش بودن و تصویر و نقش اجتماعی مؤلفه های مثبت باور بودند که با نگرش به تبلیغات از طریق ورزش رابطه ای مستقیم داشتند. همچنین سه مؤلفه کذب و نامفهوم بودن، رنجاننده و آزاددهنده بودن و مادی گرایی مؤلفه های منفی تعیین کننده باور بودند که رابطه ای معکوس با نگرش به تبلیغات از طریق ورزش داشتند. با توجه به اینکه زیربنای اصلی مدل های تحلیل مسیر، ماتریس همبستگی بین متغیرها است، در جدول ۴ ماتریس همبستگی هفت مؤلفه باور ارائه شده است.

جدول ۴. ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق

نام متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱) اطلاعات محصول	-						
۲) اقتصادی بودن	۰/۵۱۳**	-					
۳) خوشایند بودن	۰/۴۷۴**	۰/۴۸۱**	-				
۴) کذب بودن	-۰/۱۸۱**	-۰/۱۳۵*	-۰/۱۲۸*	-			
۵) آزاددهنده بودن	-۰/۲۶۷**	-۰/۱۶۲**	-۰/۲۴۳**	۰/۴۹۷**	-		
۶) تصویر اجتماعی	۰/۴۳۶**	۰/۴۶۸**	۰/۴۱۸**	-۰/۰۰۲	۰/۰۲۲	-	
۷) مادی گرایی	۰/۱۰۶	۰/۱۲۰*	۰/۰۶۸	۰/۳۴۹**	۰/۳۰۷**	۰/۲۸۰**	-

**معنادار در سطح ۰/۰۱ (آزمون دو دامنه)

*معنادار در سطح ۰/۰۵ (آزمون دو دامنه)

همان‌طور که در جدول ۴ آمده است، بین مؤلفه اقتصادی بودن با اطلاعات درباره محصول بیشترین رابطه ($r=0/513$) و بین مؤلفه تصویر و نقش اجتماعی با کذب و نامفهوم بودن ($r=-0/002$) کمترین رابطه وجود دارد. دامنه بار عاملی بین -۱ تا +۱ نوسان دارد که تفسیر آن نیز مانند ضریب همبستگی است. از آنجاکه عامل‌های مثبت با یکدیگر بیشترین رابطه را دارند، مؤلفه‌های منفی نیز چنین رابطه‌ای با یکدیگر دارند. باید خاطرنشان کرد که از هفت مؤلفه باور چهار مؤلفه اطلاعات محصول، اقتصادی بودن، تصویر و نقش اجتماعی و خوشایند و لذت‌بخش بودن مؤلفه‌های مثبت، و سه مؤلفه کذب و نامفهوم بودن، مادی‌گرایی و آزاددهنده بودن مؤلفه‌های منفی هستند که طبعاً بین مؤلفه‌های مثبت با مؤلفه‌های منفی رابطه چندانی نباید وجود داشته باشد. درحالی‌که بین مؤلفه‌های مثبت بیشترین رابطه به‌دست‌آمده بین اقتصادی بودن با اطلاعات محصول ($r=0/513$) و کمترین رابطه بین تصویر و نقش اجتماعی با خوشایند بودن ($r=0/418$) دیده شده است. همچنین بیشترین رابطه به‌دست‌آمده در مؤلفه‌های منفی بین کذب بودن و آزاددهنده بودن ($r=0/497$) و کمترین رابطه بین مادی‌گرایی با آزاددهنده بودن ($r=0/307$) گزارش شده است که از رابطه متوسط بین مؤلفه‌های منفی باور با یکدیگر حکایت دارد.

تاباچنیک و فیدل^۱ (۱۹۹۶) کمترین بار عاملی برای یک متغیر یا گویه را برابر با ۰/۳۲ گزارش کردند (۱۲). تحلیل عاملی نتایج مؤلفه‌های باور نشان داد تمام سؤالات به‌جز سؤال ۲۲ (مشتریانی که محصول تبلیغ شده را می‌خرند شبیه من فکر می‌کنند) به دلیل داشتن بار عاملی مساوی یا بیشتر از ۰/۳۲، امکان یافتند در هفت مؤلفه باور دسته‌بندی شوند. بار عاملی این خرده‌مقیاس‌ها از ۰/۳۴ تا ۰/۷۷ متغیر بود (جدول ۵). به منظور بررسی روایی سازه ابزار تحقیق و همچنین برای آزمون این فرضیه که آیا ابزار سنجش نگرش به تبلیغات از طریق ورزش سازه‌ای یک‌بعدی است یا چندبعدی، از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. براساس زیرنویس مدل، مقدار آماره کای دو استفاده شده در این مدل برابر با ۲/۴۸ بوده که از مقدار بحرانی کای دو با درجه آزادی $(X^2=3/48)$ کمتر است. بر این اساس ابعاد مدل تأیید و نتیجه‌گیری می‌شود ابزار نگرش به تبلیغات از طریق ورزش سازه‌ای چندبعدی است. مقادیر شاخص‌های $RMSEA^2$ ، GFI^3 ، $AGFI^4$ ، CFI^5 ، NFI^6 نیز به ترتیب شامل ۰/۹۵، ۰/۹۱، ۰/۹۲، ۰/۹۴، ۰/۹۶، ۰/۹۰، ۰/۲۹ بود که مناسب بودن ابعاد نگرش به تبلیغات را تأیید می‌کند (جدول ۵). گفتنی است حد مطلوب نسبت X^2/df کمتر از ۳، مقدار بیشتر از ۰/۹۰ برای شاخص‌های GFI ، $AGFI$ ، NFI و مقدار کمتر از ۰/۸ برای $RMSEA$ و همچنین مقدار کمتر از ۰/۰۵ برای RMR است.

جدول ۵. ماتریس عاملی چرخش یافته واریمکس مؤلفه‌های باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش

عبارت	عبارت	عامل ۱ اطلاعات محصول
۱	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش اطلاعات کافی درباره نشان‌های تجاری محبوب من ارائه می‌دهد	۰/۶۲
۲	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش باعث می‌شود که اطلاعات من درباره محصولات موجود در بازار به‌روز باشد.	۰/۷۰
۳	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش منبع خوبی از اطلاعات درباره محصول است.	۰/۶۲
۴	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش با ارائه اطلاعات به‌موقع و مناسب باعث صرفه‌جویی در وقت و خرید سریع می‌شود.	۰/۵۲
۵	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش محل‌ها و نمایندگی‌های معتبر تهیه محصول را به من نشان می‌دهد	۰/۵۱
	عبارت	عامل ۲ اقتصادی بودن
۶	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به طور کلی به اقتصاد شهر کمک می‌کند.	۰/۶۵
۷	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به طور کلی به اقتصاد کشور کمک می‌کند.	۰/۶۴

1. Tabachnich & Fidell
2. Root mean square error of approximation

3. Goodness of fit index
4. Adjusted goodness of fit index
5. Comparative fit index

6. Normed of fit index

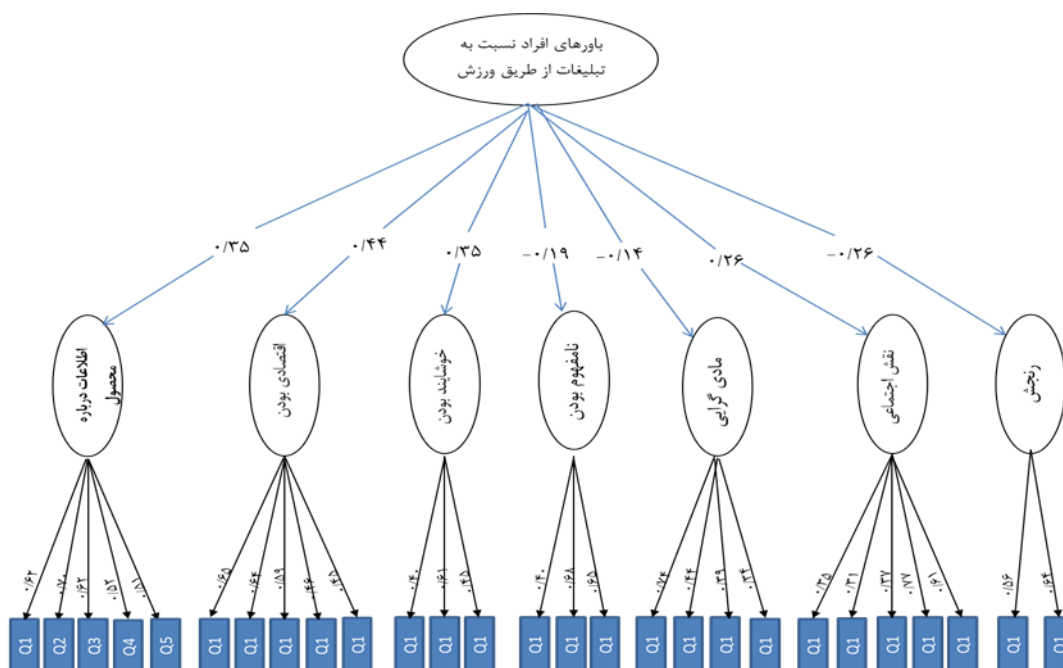
ادامه جدول ۵

۰/۵۹	۸	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش موجب ارتقای سطح زندگی مردم می شود.
۰/۴۶	۹	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به مشتری نشان می دهد که کالا یا خدمات تبلیغ شده از بازار اقتصادی خوبی برخوردار است.
۰/۴۵	۱۰	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به طور کلی نسبت به روش های تبلیغاتی دیگر کارآیی بالاتری دارد.
عامل ۳ خوشایند بودن		عبارات
۰/۴۰	۱۱	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش اغلب سرگرم کننده و مفرح است.
۰/۶۱	۱۲	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش برای من خوشایند و لذت بخش است.
۰/۴۵	۱۳	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش گاهی اوقات حتی لذت بخش تر از روش های تبلیغاتی دیگر (بنرهای سطح شهر، پیام های بازرگانی تلویزیون، تبلیغات روزنامه ها و مجلات و ...) است.
عامل ۴ نامفهوم بودن		عبارات
۰/۴۰	۱۴	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش سردرگم کننده است.
۰/۶۸	۱۵	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش اغلب به شعور و هوش مصرف کننده توهین می کند.
۰/۶۵	۱۶	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش روی هم رفته گمراه کننده و فریبنده است.
عامل ۵ مادی گرایی		عبارات
۰/۷۴	۱۷	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش باعث می شود که افراد چیزهایی بخرند که به آن نیازی ندارند...
۰/۴۴	۱۸	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش باعث می شود که افراد در دنیایی از تصور و خیال زندگی کنند (هنگامی که توانایی خرید کالای تبلیغ شده را ندارند).
۰/۳۹	۱۹	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به خاطر ایجاد علاقه برای خرید اقلام غیر ضروری باعث اتلاف منابع می شود.
۰/۳۴	۲۰	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش باعث تقویت فرهنگ مادی گرایی در افراد جامعه می شود.
عامل ۶ نقش اجتماعی		عبارات
۰/۳۵	۲۱	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به من می گوید که محصولات رایج در بازار را خریداری کنم.
۰/۳۱	۲۲	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش نشان می دهد که تا چه حدی مشتریانی که محصول تبلیغ شده را می خرند، شبیه من فکر می کنند.
۰/۳۷	۲۳	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش اطلاعاتی درباره مد های روز جامعه به من می دهد.
۰/۷۷	۲۴	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش نشان می دهد که سایر افراد از چه نشان تجاری استفاده می کنند.

ادامه جدول ۵

۰/۶۱	۲۵	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش به من نشان می‌دهد که محصول تبلیغ شده چقدر با علائق من همخوانی دارد.
عامل ۷ آزاردهنده	عبارات	
۰/۵۶	۲۶	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش آزاردهنده و مزاحم است.
۰/۶۴	۲۷	من اعتقاد دارم تبلیغات از طریق ورزش اغلب قبل و در حین برنامه‌های ورزشی برای من آزاردهنده است.

شکل ۱. نتایج معادله ساختاری مؤلفه‌های باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش است.

Chi-Square=742.38, df=303, P-value=0.0000, RMSEA=0.065

شکل ۱. معادله ساختاری باورپذیری تبلیغات از طریق ورزش

نتیجه‌گیری

تبلیغات به‌منزله ابزار مهم ارتباطی برای رسیدن به اهداف مهم سازمان‌ها مانند نشان تجاری محصول و افزایش فروش محصولی ویژه مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۱). با پیشرفت تکنولوژی و افزایش رقابت برای جلب نظر مشتریان، رقابت تنگاتنگی بین سازمان‌ها و شرکت‌ها به‌وجود آمده که نتیجه آن ازدحام بیش از حد تبلیغات است. این موضوع گاهی باعث به‌وجود آمدن باورهای منفی درباره تبلیغات عمومی نیز شده است (۱۰). بیشتر تحقیقات نشان دادند که باورهای مشتریان درباره تبلیغات از طریق ورزش مثبت‌تر از باورهای آنها درباره تبلیغات عمومی و در رسانه‌های دیگر تبلیغاتی است (۱۸). با این حال برای اینکه بتوان باورهای تماشاگران درباره تبلیغات را از طریق ورزش بررسی کرد وجود ابزار مناسب می‌تواند بسیار ضروری باشد (۸). مسلماً ابزار معتبر و پایا در پژوهش می‌تواند پژوهشگران را به اطلاعات دقیق‌تر رهنمون سازد. هر ابزار اندازه‌گیری برای اندازه‌گیری متغیری خاص طراحی می‌شود. به هر میزان که

ابزار اندازه‌گیری بتواند سازه یا متغیر هدف را که برای آن طراحی شده است اندازه‌گیری کند از اعتبار بالاتری برخوردار است (۱۹). بنابراین پژوهش‌هایی که در حوزه تبلیغات از طریق ورزش انجام می‌شود مستلزم داشتن ابزار پایا و معتبر خواهد بود. چیتیتاورن اسلام و توکسون^۱ بیان کردند که با ارزیابی و درک ذهنیت مشتریان، آژانس‌های تبلیغاتی می‌توانند با برنامه‌ریزی بهتر و ایجاد خلاقیت در برنامه‌های تبلیغاتی خود، تبلیغات اثربخش‌تری ارائه دهند (۲۰).

هدف پژوهش حاضر معرفی ابزار معتبر و پایا برای سنجش باورهای افراد درباب تبلیغات از طریق ورزش بود. از آنجاکه پایه هر پژوهشی استفاده از ابزارهای معتبر و پایا است و تفسیر نتایج تحقیق به اعتبار ابزار به‌کارگرفته‌شده بستگی دارد، بنابراین پژوهشگران باید از اعتبار ابزار مطمئن باشند. اعتبار ابزار یکی از معیارهای مهم در ارزیابی پژوهش‌های کمی است که پایه‌ای برای تصمیم‌گیری درباره مفیدبودن کاربرد یافته‌ها در عمل فراهم می‌آورد (۲۱، ۲۲). از سوی دیگر تحلیل عاملی، درجه‌ای را که هر عبارت به‌درستی در یک دسته قرارگرفته نشان می‌دهد (۲۲، ۲۳). در تحلیل عامل تأییدی، الگوهای نظری خاصی با هم مقایسه می‌شود و درواقع روش مفیدی برای بازنگری ابزار مناسب جهت تحقیقات است. سنجش اعتبار، انواع مختلف (صوری، محتوایی و سازه و ...) دارد. در این پژوهش پس از تأیید روایی صوری و محتوایی به تعیین روایی سازه ابزار با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی پرداخته شد. نتایج نشان داد سؤال ۲۲ رابطه معنی‌داری با عامل تصویر و نقش اجتماعی ندارد و پیشگوی خوبی برای عامل خود نیست. ۲۶ سؤال دیگر به‌خوبی توانستند پیشگویی‌های معنی‌داری برای عامل‌های خود باشند. شواهد روان‌سنجی استخراج‌شده از تحلیل عاملی تأییدی و پایایی به‌طور منطقی به حمایت از ابزار ارزیابی باورها درباب تبلیغات از طریق ورزش پرداخته‌اند.

در تحقیقی که پیون با تکیه بر هفت مؤلفه باور انجام داد، ضریب پایایی ۰/۹۱ گزارش شد. بالاترین میزان همبستگی بین آزاددهنده‌بودن با کذب و نامفهوم‌بودن ($r=0/87$) و کمترین رابطه بین تصویر و نقش اجتماعی با کذب و نامفهوم بودن ($r=0/04$) گزارش شد. این یافته‌ها حاکی از تأیید ابزار باورها نسبت به تبلیغات از طریق ورزش توسط پیون بود (۸). در بررسی اعتبار سازه ابزار ارزیابی باورها درباره تبلیغات از طریق ورزش، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که هفت مؤلفه باور، یعنی اطلاعات محصول، کذب و نامفهوم‌بودن، اقتصادی‌بودن، مادی‌گرایی، آزاددهنده‌بودن، تصویر و نقش اجتماعی و خوشایند و لذت‌بخش‌بودن، زیرساخت‌های ابزار باورها درباب تبلیغات از طریق ورزش را تشکیل داده‌اند. برخی پژوهشگران نیز در تحقیقات خود عامل‌هایی مشابه عوامل پژوهش حاضر را شناسایی کرده‌اند (۸، ۱۰).

هفت مؤلفه باور که مورد تأیید پرسش‌نامه قرار گرفته بودند به شرح زیرند:

۱) اطلاعات محصول: این مؤلفه بیان‌کننده اطلاعاتی است که مشتریان با تبلیغات از طریق ورزش به‌دست می‌آورند. اطلاعات محصول یکی از تأثیرگذارترین مؤلفه‌های باور بوده است. به‌طوری‌که مونوسامی و هوو بیان می‌کنند، نگرش دانشجویان به تبلیغات تحت تأثیر اطلاعات آنها درباره محصول قرار دارد (۲۴). ازسوی دیگر، پیون براساس یافته‌های پژوهش خود گزارش کرد که اطلاعات درباره محصول بیشترین تأثیر را بر نگرش دانشجویان به تبلیغات از طریق ورزش داشته است (۱۰). بنابراین، این مؤلفه باید مورد توجه آژانس‌ها و شرکت‌های تبلیغاتی قرار بگیرد و آنها در تبلیغات خود اطلاعات کافی درباره محصول را ارائه دهند.

۲) تصویر و نقش اجتماعی: این مؤلفه بیان‌کننده نحوه نمایش تصویر محصول یا خدمات جدید به مشتریان است. تبلیغات از طریق ورزش در بین اقشار مختلف جامعه و سنین مختلف مقبول واقع شده است، به طوری که بنیت، فریرا و تسوجی بیان می‌کنند که استفاده از صحنه‌گذاران ورزشکار نقش ارزشمندی در توسعه نام تجاری محصولات دارد و از روشهای محبوب ورزش‌دوستان نیز به‌شمار می‌رود (۲۵). به گفته پیون تبلیغ‌کنندگان اغلب از ورزشکاران صحنه‌گذار برای رسیدن به تصویر ایده‌آل محصولات خود استفاده می‌کنند (۱۱). شرکت‌ها و سازمان‌ها می‌توانند با تصویر و نقش محصولات و خدمات خود را بهتر به جامعه معرفی کنند و از این طریق محصولات باب روز را در جامعه گسترش دهند.

۳) خوشایند و لذت‌بخش‌بودن: این مؤلفه بیان‌کننده احساس لذتی است که با دیدن تبلیغات از طریق ورزش در مشتریان ایجاد می‌شود. از این مؤلفه می‌توان برای سرگرم کردن تماشاگران رویدادهای ورزشی به‌ویژه فوتبال استفاده کرد تا تماشاگران به تبلیغات از طریق ورزش توجه و به تهیه محصولات تبلیغی علاقه نشان دهند. پتروسی و مارینف لذت‌بخش‌بودن را اثرگذارترین عنصر بر تبلیغات معرفی کردند و بر این باور هستند که تبلیغات سرگرم‌کننده و لذت‌بخش باعث باورهای مثبت در مشتریان می‌شود (۲۶).

¹. Chittithaworn., Islam & Thooksoon

ازطرف دیگر، پیون، پیون و جیمز یافته‌هایی مطابق با این مطالعه به‌دست آوردند و این مؤلفه را دومین عنصر تاثیرگذار بر نگرش افراد به تبلیغات ازطریق ورزش معرفی کردند (۸ و ۱۱).

۴) کذب و نامفهوم‌بودن: این مؤلفه می‌کند اطلاعاتی که با تبلیغات ازطریق ورزش در اختیار مشتریان قرار می‌گیرد تا چه اندازه فریبنده و کذب است. با توجه به منفی‌بودن این مؤلفه باید در زمان استفاده از ورزش به‌عنوان صحنه تبلیغاتی، تبلیغات را طوری معرفی کرد که در نظر مشتریان کذب و نامفهوم جلوه نکند. در تحقیقی که پیون و جیمز انجام دادند نیز پیشنهاد کردند که ورزش در عصر حاضر صحنه تبلیغاتی بسیار مهمی به حساب می‌آید، زیرا اعتقاد بر این است که علاقه و وابستگی افراد به ورزشکاران و تیم‌های ورزشی می‌تواند عکس‌العمل منفی افراد را به تبلیغات ازطریق ورزش تغییر دهد (۱۸). چراکه این مؤلفه می‌تواند بستری برای منفی‌شدن باورهای تماشاگران به تبلیغات ازطریق ورزش باشد.

۵) آزاردهنده‌بودن: این مؤلفه بیان‌کننده احساس رنجش و آزدگی است که با تبلیغات ازطریق ورزش در مشتریان به‌وجود می‌آید. این مؤلفه نیز از مؤلفه‌های منفی به‌شمار می‌رود. احساس رنجش و آزدگی ازطریق ورزش باعث می‌شود دیدگاه مشتریان به تبلیغات ازطریق ورزش منفی باشد. در این زمینه می‌توان از ورزشکاران صحنه‌گذار و استفاده از تیم‌های ورزشی به‌عنوان بستر تبلیغاتی سود برد (۲۷). به گفته رنتون ورزشکارانی که عمل صحنه‌گذاری را انجام می‌دهند باید مورد توجه مصرف‌کنندگان باشند (۲۸). با توجه به همه‌گیرشدن ورزش و طرفداران بی‌شمار آن می‌توان گفت تبلیغات از طریق ورزش از رنجش و آزدگی تماشاگران تبلیغات جلوگیری می‌کند.

۶) اقتصادی‌بودن: این مؤلفه بیان می‌کند که تبلیغات ازطریق ورزش، تا چه اندازه باعث ایجاد رقابت، کاهش قیمت و افزایش کیفیت محصولات و خدمات می‌شود. توجه به این موضوع باعث بالارفتن سطح کیفیت زندگی مشتریان می‌شود. براساس یافته‌های مطالعه حاضر این مؤلفه بیشترین بار عاملی را در مقایسه با دیگر عامل‌ها دارد و بیشتر از دیگر عامل‌ها توانسته است باورهای افراد را درباب تبلیغات ازطریق ورزش تبیین کند. لذا شرکت‌ها و مؤسسات می‌توانند هنگام استفاده از ورزش به‌عنوان صحنه تبلیغاتی بر این مؤلفه تأکید بیشتری داشته باشند تا باور مشتریان نسبت به تبلیغات ازطریق ورزش مثبت بماند. به نظر می‌رسد وضعیت اقتصادی حاکم بر مردم و جامعه تا حدودی بر معنادارشدن این مؤلفه تأثیر داشته است. چراکه در تحقیق پیون (۸) به‌عنوان سومین عنصر، مونوسامی و هوو به‌عنوان دومین عنصر و در تحقیق لینگ، پیو و جای به‌عنوان ضعیف‌ترین عنصر تأثیرگذار بر باور افراد شناخته شده است (۲۹ و ۲۴).

۷) مادی‌گرایی: این مؤلفه بیان می‌کند که تبلیغات ازطریق ورزش تا چه اندازه باعث خرید اقلام غیرضروری می‌شود. این مؤلفه نیز جزء مؤلفه‌های منفی باور تماشاگران به تبلیغات ازطریق ورزش قرار می‌گیرد. مونوسامی و هوو همچنین ون در والت، ربلو و براون گزارش کردند که بین مادی‌گرایی و تبلیغات همبستگی منفی وجود دارد. بدین معنی که هرچه باور فرد به تبلیغات بر مؤلفه مادی‌گرایی استوار باشد به تبلیغات باور منفی ایجاد می‌شود (۲۴، ۳۰). لذا آژانس‌ها و شرکت‌های تبلیغاتی به این موضوع توجه داشته باشند که از تأکید بر مادی‌گرایی در تبلیغات خود پرهیز کنند. چراکه تأکید بر مؤلفه مادی‌گرایی در تبلیغات باعث به‌وجودآمدن باور منفی به تبلیغات ازطریق ورزش می‌شود.

با توجه به تأییدشدن هفت مؤلفه به‌عنوان مؤلفه‌های سازنده باورها به تبلیغات ازطریق ورزش، توصیه می‌شود هنگام استفاده از ورزش به‌عنوان صحنه تبلیغاتی بر مؤلفه‌های مثبت بیشتر تأکید شود و از مؤلفه‌های منفی پرهیز شود تا مشتریان با دیدی مثبت به تبلیغات ازطریق ورزش توجه کنند.

یافته‌های مطالعه حاضر در مؤلفه‌های کذب و نامفهوم‌بودن، مادی‌گرایی، آزاردهنده بودن، تصویر و نقش اجتماعی و خوشایند و لذت‌بخش بودن در راستای نتایج پیون (۸) بود و در دو مؤلفه اقتصادی‌بودن و اطلاعات محصول با نتایج تحقیق پیون (۸) مغایرت داشت. به‌طوری‌که در تحقیق پیون مؤلفه اطلاعات درباره محصول بیشترین تأثیر را بر باور به تبلیغات ازطریق ورزش داشت، درحالی‌که در پژوهش حاضر اقتصادی‌بودن بیشترین تأثیر را در باور تماشاگران به تبلیغات ازطریق ورزش داشته است. شاید بتوان تفاوت نتایج این دو مؤلفه را به غیرعلمی‌بودن تبلیغات در ایران نسبت داد. درحال حاضر این موضوع در تبلیغات ازطریق ورزش کاملاً مشهود است. این‌گونه تبلیغات نمی‌تواند اطلاعات کامل و جامع و درعین حال خلاصه را درباره محصولات و خدمات در اختیار افراد قرار دهد. درنتیجه در مطالعه حاضر مؤلفه اقتصادی‌بودن بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری باور تماشاگران به تبلیغات ازطریق ورزش داشته است. دلیل این موضوع را شاید بتوان به وضعیت حاکم بر اقتصاد خانوار مشتریان نسبت داد. بالاخص اینکه

یافته‌های بخش جمعیت‌شناختی و وضعیت درآمدی تماشاگران نیز مؤید این موضوع است. البته درعین حال می‌توان به وضعیت فرهنگی، موقعیت جغرافیایی و... نیز اشاره کرد.

در مجموع این سازه می‌تواند با اطمینان کافی باورهای افراد به تبلیغات را از طریق ورزش شناسایی کند. با توجه به تماشاگران بی‌شمار و طرفداران زیاد ورزش این موضوع می‌تواند برای شرکت‌ها و سازمان‌هایی که در تدارک شناساندن محصولات و خدمات تولیدی خود هستند بستر مناسبی باشد.

نتیجه اینکه هفت مؤلفه باور ارائه‌کننده چارچوب مفهومی مناسبی برای سنجش سازه باور تماشاگران به تبلیغات از طریق ورزش هستند. لذا محققان، شرکت‌های تبلیغاتی، بازاریابان و محققان می‌توانند از این ابزار در مطالعات علمی و کاربردی خود در زمینه تبلیغات از طریق ورزش استفاده کنند. ابزار حاضر در آینده می‌تواند در جوامع مختلف که هریک به نوعی هدف تبلیغات از طریق ورزش هستند (مانند تماشاگران تلویزیونی) مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

۱. خداداد حسینی، حمید؛ روستا، احمد؛ خلیلی شجاعی، وهاب، ۱۳۸۹، تبلیغات از تئوری تا عمل، انتشارات حروفیه، چاپ اول، تهران، ۱۲۳-۱۳۰.
۲. Bauer, R. A., & Greyser, S. A, 1968, advertising in America: The consumer view, Boston:
۳. حسن‌زاده، مهرداد، ۱۳۸۴، بازاریابی ورزشی، انتشارات پرسمان، چاپ اول، تهران، ۵۷-۶۰.
۴. Moschis, G. P., Moore, R. L, 1999, Purchasing Patterns of Consumers, *Journal of Retailing*.
۵. Kim, Y.M., S.H., & Joen, H.M, 2000, Sport marketing. Seoul Korea: Hak Hynun SA Publication, Inc.
۶. فتحی، هوشنگ، ۱۳۷۷، ورزش و تبلیغات، انتشارات امیر کبیر، چاپ اول، تهران، ۲۳-۲۵.
7. Michael, A. Levin., & Robert, E. Mc, Donald, 2009, the Value of Competition: Competitive Balance as a Predictor of Attendance in Spectator Sport, *International Journal of Sport*.
8. Pyun, D. Y, 2006, The Proposed Model of Attitude toward Advertising through Sport, the Florida State University, unpublished data.
9. Blaschko, T. M., & Burlingame, J, 2002, Assessment tools for recreational therapy and related fields (3rd ed.), Ravensdale, WA: Idyll Arbor Inc.
10. Pyun. D. Y., James. J. D, 2009, Enhancing advertising communications: Developing a model of beliefs about advertising through sport, *International Journal of Sport Communication*, 2, 1-20.
11. Pyun, D. Y., & James, J. D, 2011, Attitude toward advertising through sport: A theoretical framework, *Sport Management Review*, 14(1), 33-41.
12. Tabachnick, B. G & Fidell, L. S, 1996, Using Multivariate Statistics, Harper Collins College Publishers: New York.
13. Michele, E. Capella, 2002, Measuring sport fans involvement: the fan behavior questionnaire, *sothern Business Review*, Spring, 30-36.
14. Sang, Woo, Bae, 2003, Attitudes, Interests and sport spectator profiling: variables affecting game attendance in NHL Franchise, unpublished dissertation, the University of British Columbia.
15. Barbara, H. William, F, 2005, Statistical methods for health care research. Lippincott Williams and Wilkins, A Welter Clower Company, 325- 330.
16. Kline, P, 1994, an Easy Guide to Factor Analysis. London Rutledge.
17. Guilford, J. P, 1959, "Psychometric Method". New York: M.C. Grow - Hill.
18. Pyun, D. Y., James, J. D., & Kwon, 2008, a reexamination of the factor structure of beliefs about advertising through sport: A Singapore case, In *Proceedings of the 6th Annual Conference of the Sport marketing Association*, Australia.
۱۹. کامکاری، کامبیز؛ کیومرثی، فیروز؛ شکرزاده، شهره، ۱۳۸۶، اندازه‌گیری و سنجش، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، چاپ اول، ۴۶-۴۸.
20. Chittithaworn, Chuthamas.,Islam, Md. Aminul&Thooksoon, Orachot, 2011, Belief Dimensions and Viewer's Attitude towards TV Advertising in Thailand ,*International Journal of Marketing Studies*, Vol. 3, No. 1.
21. Wood, G. L. B., Haber, J, 1997, Nursing Research: Method, Critical Appraisal and Utilization. 4 th Ed, Mosby Company.
22. Burns, N., Grove. S. K, 1999, Understanding Nursing Reaserch.2 nd Ed. Philadelphia. W. B. Saunders Company.
23. Zammuto, R. F., Jack, Y., Krakower, 1991, Quantitative and Qualitative Studies in Organizational culture. In Woodman and Pass more, W. A. (Eds). *Research in Organizational Change and Development*. 5. 83-114.
24. Munusamy,Jayaraman., Hoo. C. Wong, 2007, Attitude towards advertising among students at private higher learning institutions in selangor, *Untar E-Journal*, 3(1), 31-51.
25. Bennett, G., Ferreira, M & Tsuji, Y, 2006, Analyzing the effects of advertising type and antecedent on attitude towards advertising in sport, *International Journal of Sport Marketing& Sponsorship*, 62- 81.

26. Petrovici, Dan., Marinov, Marin, 2005, Determinants and antecedents of general attitudes towards advertising: A study of two EU accession countries, *European Journal of Marketing*, 41 (3-4). pp. 307-326.
27. Greenwell, T. C., Fink, J. C., & Pastor, D. L, 2008, Assessing the Influence of Physical Sport Facility on Customer Satisfaction within the Context of the Service Experience, *Sport Management Review*.
28. Karla, Renton, 2009, Impact of athletic endorsement and consumers purchase intentions, the Florida State University, unpublished data.
29. Ling, K. C., Piew, T. H., & Chai, L. T, 2010, The determinants of consumers attitude towards advertising, *Canadian Social Science*, 6(4), 114-126.
30. Van der Waltd. D. L. R., Rebello. T. M & Brown. W. J, 2009, Attitudes of young consumers towards SMS advertising, *African Journal of Business Management*, Vol.3 (9), pp. 444- 452.